

Divý rod.

I.

Paměti selských rodů neobsahují mnoho a záhy v nepaměť upadají. O Kvirencových však u nás po dnes mnoho a často se vypravuje, nejen o posledním toho rodu, ale též o jeho tatíkovi a toho zase otcí; a to již něco pátků minulo, co děd nebožtíka Tomáše Kvirence na „Myšce“ jezdíval. Vypravují sobě o nich a budou dlouho ještě vypravovati. Navyváděliť se Kvirencové divných kousků.

Sice jejich dvorec byl na zlíčské planince a tím od světa jako odloučený, ale jini tam mezi lesy také přebývali a nezdivěli.

Bába Matýsková vykládala, že prý pradědka Kvirencova podložila „divá žena“, a lidé ze starého vydání tomu ještě věřili; ale mladí se bábě šplochotce smáli, tvrdíce, že to měli již tak v krvi.

Kvirenců dvorec stál hezký kus od vesnice o samotě se statkem Vaisarovým, s nímž susedil. Ves ostatně také nebyla v kupce, ale roztrousená, rozběhlá jako stádo koz. Jak kdo u Kvirenců vyšel za statek, pěkného kus světa uviděl, zvláště tak v čas svato-dušních svátků. Tu bylo na planince nejkrásněji. Kolem vlnící se obilí, lány hebounkého lenu květy zamodrávajícího, na březích košaté habry, buky o sobě

nebo ve skupinách a pod nimi na dolíku louka, dál kolem do kola tu březový hájek, tam tmavé pruhy širých lesů. Tu zasláněly výhled do hor, za to za nimi! Na západ zbečnické a rokytenské vrchy s Turovem, v němž dřímá vojsko svatováclavské, za Turovem modré Krkonoše s hlavami dosud bílými; dál teplické šedavé skály, Ostaš, k severovýchodu Stěny a hraničné hory broumovské, k východu vysoká Hejšovina a před ní nejbližší starý Bor tvrdého, skalního čela, jenž opodál se pne a vážně na planinku, jako její strážce, se rozhlíží.

A za Kvirencovým lesem promodrává se v Prusích již Homole se starým, rozbitým hradem, od ní k jihu na hranicích táhlé, vysoké hory, Vrchomezí, „Kačenčiny“ to hory, ku kterým když Rybcoul za svou milou spěje, víchr a divou bouři budí.

Na tom osamělém, lesy vroubeném větrníku žili Kvirencové. U nich na statku chodívalo to pořád stejně, po starodávnu. Leccos bylo na tom dobrého, leccos však nehodilo se do toho nynějšího světa. — Peněz za kávu tam nevydali, ač už baráčník i podruh sobě ji dopřál, a lupali pěkně kyselo, polévku z řídkého kvasu vařenou. Tak to bylo také s ostatní stravou i se šaty. Všecko prostě, po domácku, beze vší nádhery a parády. Za to v hospodářství sousedé leccos neschválili a něčemu se i smáli. A kdo poradil, ten vděku nedošel. Toť aby Kvirenc nejednal po svém a dal si od cizího raditi!

A tak pořád drželi tam mnoho dobytka hověziho i bravu, ač tomu nedali a pořádně ani dáti nemohli. Do roka aspoň jeden kus hovězi tam padl, a ovce kapaly z jara jako mouchy. Kvirencové také koně pásali, tři, čtyři, až dvou by měli dost a dost.

Jeden z Kvirenců, když byla ta selská „leberie“, co jí také pomáhal strojit rtyňský svobodník, odešel

se selským vojskem do kraje a vícekrát se nevrátil. Snad ho někde zastřelili nebo pověsili, — nebo se u Chlumce, když sedláci s hráze skákali, utopil.

Snad bratr jeho, nebo syn, to stará Matýsková už nevěděla, měl tuhou šarvátku na kanceláři s panem direktorem. To zrovna odváděl se obroční oves. Tenkrát také dle staré povinnosti, jak statku Kvirencovu byla připsána, musil odvésti koš vajec a *jedno*. A pro to vejce prý se bouřka strhla. To se tak Kvirencovi podobalo. O koš vajec by ani nehlesl, ale pro jedno jediné zrovna naschvál ty hluky na kanceláři stropil. I nechali si ho pěkně v šatlavě, a když po několika dnech ho domů pouštěli, přivázali mu na krk tabulku, na níž bylo napsáno: „Rebel“.

Páni na zámku mysli, kdož ví, jak ho zahanbí, poníží, že doma se bude skrývat a dříve nevyleze, dokud mu nedovolí, aby to pismo sdělal. Ale Kvirenc hrdě hlavu vypjav, chodil s tabulkou veřejně, všude a schválně dolů do městečka, do vsí po hospodách, a chlubil se s ni, jako by to měl zlatý peníz od samého dvora, až přišel panský mušketýr a důtklivě vyřizoval, že milostpán vrchní přísně poroučí, aby tu tabulku vydal.

Tak z toho zámečtí měli jen smích.

To byl Václav Kvirenc.

Syn jeho, Martin, mival také se zámeckými pány opletačky; ten vzdor a boj, ovšem že marný, u všech Kvirenců byl jako dědičný. Někdy přece něčeho dosáhli, nebo od jiných leccos odvrátili; a kdyby nic, tak aspoň bouřili pánům žluč.

Ten Martin rozkmořil se také s celým městečkem dole pod planinkou. To měl z toho, že si tam vyhledal nevěstu. Tatík sice mu bránil, ale proto přece přivezl si z města ženu, kovářovu dceru. Brzo však toho litoval, a tuze, bylo však už pozdě.

Netrvalo to dlouho a chytl se s tchánem, jenž na něj, na sedláka, chtěl vyvrátí. To pobouřilo Martina tuze, a doma nemlčel. — Žena se nelekla, aniž muže chlácholila, ale zastala se svého otce.

Tak z toho povstal veliký hněv mezi manžely, mezi selským dvorcem a kovárnou v městečku. Hněv měli Kvirencové hned na krajičku, hněv u nich vzplnul mžikem, rostl prudce a tak hned nepolevil. Martin rozpáliv se na tchána měšťáka, stihl hněvem svým měšťany všechny, celé městečko, jakožto úskočné nepřátely všech sedláků. A poznali to.

Jednou v neděli odpoledne dal si vyvésti nejstaršího, nejhubenějšího koně a vyhoupnuv se na něj, hnal ho kamenitou cestou planinou dolů směrem k městečku. Projev lesem, zastavil se na pokraji výšiny, tam, kde na vřesovišti rostly tři břízky. Místo to pnulo se zrovna nad městečkem, odkud sem nahoru bylo dobře viděti.

Lidé šli zrovna z nešporů. — Pane, to koukali, to se zastavovali. Kvirenc se zbláznil! Co to dělá?! Hubený valach hlavou k lesu ke Zličku, zadkem ku městečku; na valachu sedí Kvirenc tváří dolů měšťákům, křičí a rukama rozkládá. — A toho jeho hlasu! Jak se rozléhá a z té výše proniká. — Juž mu porozuměli. — To starému Kamenickému, kováři, nadává — ale teď podívejte se, Kvirenc jako komediant se koni na hřbet postavil a rozkládá jako s kazatelny. — To ještě umí z let pacholeckých, kdy koně pásával. Jak rozpjatý burnus ve větru za ním poletuje, se třepetá! Laje dál a hůř — to si teď na celé městečko přivstal!

Nerozuměli všemu, ale co pochytili, toho měli dost, a zle to v tom početném houfu začalo kypěti. Jedni o právu mluvili, druzí o pěstech — a než se dohodli, Kvirenc skončil, slezl, na koni se obrátil

a — zatočil jej — na dol, ku městečku! — Domů nejede, sjíždí a již je dole, u hřbitova, již je u nich. mlaská na valacha a proutkem ho pošvihuje, teď beranici smeká, pánům měšťanům se uklání a na ně se usmívá.

Ale toho drzého, štíplavého smichu, toho výsměchu! „Což si to dáme libit?“ pomyslíl nejeden rozhořčeně. „Což není nikoho, jenž by tomu chomoutovi selskému ukázal?“ — A nebyl.

Ještě se rozestoupili, a Kvirenc tím houfem projel jako vrchnost. — Nežli se zpamatovali, zajel, a než se rozhodli, byl na městečku, odtud zabočil stranou a zmizel mezi ploty, v polích u lesa Klepřlíkovy hory. —

Tak měli měšťáci z toho trochu smichu jako zámečti páni z té tabulky.

Martin Kvirenc měl dva syny: Václava, staršího. a Martina. Staršímu, jak to tenkrát bývalo, odevzdal všecku živnost; mladší by byl někde, několika groši odbyt, pacholčil, kdyby talík v čas na něj nepamatoval. Zahospodařil tolik, že syn za to, co měl také po matce, zakoupil si chalupu. I tu, pod nízkým stropem, na skrovném lánu nezapomněl, odkud je. a krev Kvirenců, v něm neschladnuvší, často mu vzkypla, a to tím spíše, že Václav si vzal děvče na které také on pomýšlel.

Nebylo tedy žádného divu, že se s vlastním a jediným bratrem častěji pohněval a prudkými slovy chytil. Přišel beran na berana, neboť starší bratr byl ještě divější nežli on, neústupa. jako skála. Když šel posledně nād paloučkem pod babykou dali do vády, přišlo to tuze do tuha, a tu také ozvala se slova, na nimiž ve vsi a všude, kde o tom vypravovali, hlavami kroutili.

„A já ti ani na funus nepůjdu, až — —“ zvolal Martin chalupník.

„A kdybys přišel, z trubly bych na tebe v rubáši vyskočil!“ rozkřikl se pln zuřivosti Václav.

„To je opravdu divý rod,“ povídal starý Martinec, když o tom zaslechl. „Nikdo je nezkrátí, leda sami sebe.“

Od oné vády, po těch slovích plných zášti, bratři se vícekrátě hádkou neutkali. Vyhýbali se jeden druhému. —

Za nedlouho však si ve vsi a také jinde o Kvirencovi sedláku zase povídali. — Na tom paloučku, u kterého se s bratrem ve prudkém hněvu rozešel, měl ležeti seno. Schlo pěkně a dal je s čeládkou do kup. Druhého dne však ztratila se pojednou pohoda. Nebe se zatáhlo hrozivými mraky a hrozná vichřice rozletěla se planinkou. Kvirenc dal na rychlo zapřáhnouti; vyskočiv na vůz sám oprati se chopil a vrazil ze dvorce jako bouřka. Bil do koní, vůz letěl, jen vyskakoval na kamenité cestě, že až pavůz se na něm házel jako stéblo, a sám čeledín musil chytiti se žebřiny. Kvirenc šlehal do koní jako divý, nic však na plat. Než dojeři na palouček, rozházel vichr pěkně shrabané kupy.

Seno všecko rozmeteno: tu chomáč leží, tam sfouknut žene se před větrem, jenž jednotlivé kusy do výše povyšuje a tam rozetřásá; onde uvázly chomáče na olšínách, jichž tu několik stojí různou lučinou. Škoda toho krásného sena!

Když bylo nejhůře, přihřčel Kvirencův vůz. Sedlák zaraziv. chvílku se na tu sennou metelici díval, pak hodiv pacholkovi opraf do rukou, seskočil a chvátal přímo na palouk. Pacholek s děvečkou plni udivení hleděli za hospodářem, jenž zastaviv se uprostřed, kde stál poslední zbytek, sotva půl zachovalé

kupy, sehnul se a pojav hodnou náruč sena, mrští-
je vysoko před sebe, a všecek zarudlý, máje žily na
krku i na čele naběhlé, rozkřikl se ve slepém vzteku
na vítr:

„Tu máš a sežer už všechno!“

A vítr, jako by ho poslechl, sebral v divokém
víru rozhozené seno, zatočil jim jako prachem a roz-
foukl na všechny strany jako chmýří. Kvirenc podruhé
se shýbl a vyhodiv poslední zbytek, zachechtal se,
až to tam na voze bylo slyšeti. Stál tu vzpřímený,
hledě do výše, kde kolem hlavy mu seno se točilo
a vířilo, a nic se nebál nebe. po němž hrozivé, černé
mraky se hnaly, a nezarazil se, když za babykou
zrovna proti němu se zablesklo, a rozhněvané nebe
silným zahřměním se ozvalo.

Když o tom lidé uslyšeli, Kvirencovi zle tušili;
mnohý pak to vysvětloval, jako Kvirencův sám čeledín.

„Hospodář už od rána nebyl svůj. Od rána se
u něho strojilo na bouřku. To proto, že se mu to
douce narodilo“

To bylo vůbec známo, že si Kvirenc tuze přál
syna. Dnes narodilo se mu čtvrté dítě. Všechny před
ním, také děvčata, zemřely, nežli běhati začaly. Teď
opět děvče!

„Ani se na dítě nechtěl podívat,“ vypravovala
bába babící.

„Ubohá Kvirencka!“ litovaly matky.

„Ať ho Pánbůh proto neztrestá!“ varoval starý
Martinec.

II.

Když Kvirencka byla ještě na svobodě a nynější
muž její za ní chodil, mohla ona poroučet, vymýšlet
si a přání pronášet. Ve všem by byl Václav povolil.

Ale nic takového nečinila. Když si ji pak odvedl od oltáře domů, začalo se pomalu všecko obracet. — Z ohnivého, vášnivého milovníka stal se muž vše rozhodující, čím dále tím více poroučející, až se stal z něho velitel, pán, někdy až tyran. To jmenovitě, že naděje se mu nevyplnily, že nedostávalo se mu syna dědice, po kterém zrovna prahnul. Žena jeho poslouchati musila teď a její živobytí nemělo mnoho veselých chvil. Muže měla ráda; teď se ho již bála. Co se ji to děvčátko narodilo, bývalo ji úzko, přišel-li do světnice. Nevelká, slaboučká, přibledlé, někdy pěkné tváře, byla vedle svého vysokého muže, jenž byl suchého těla, ale silných kostí, jako úkropeček. Často teď, když na ni své jiskrné oči upřel nebo zahoukl, ze strachu se máta.

Jinak ji neubližoval, jako na příklad jeho dědek své ženě, jenž často, když přišel pozdě z hospody, bábu z postele vyburcoval a ji donutil, aby s ním minet tancovala.

To všecko by Kvirencku ani tak nesoužilo a snesla by, třeba i na ni ruku vztáhl — jen kdyby zase viděla, že ji má rád. Ale toho právě teď ani známinka nezpozorovala.

Když bylo jejímu děvčeti osm let, zemřela.

Bylo zrovna v zimě. Rakev naložili na těžké saně, k rakvi posadili Frantinu v loktuši nebožky matky, čeledín vsedl na podsedního a vyjeli. Když se saně a malý průvod za nimi přiblížil ke chalupě Kvirence Martina, vyšel tento ze stavení a přidal se mezi lidi. Na staršího bratra ani nepromluvil, ani se nepodíval. Teprve když ubohou ženu do hrobu složivše, ze hřbitova vycházeli, zastavil Martin staršího bratra u vrátek a hledě mu do oči řekl z ostra:

„Vášo, tys ji utrápil.“

A šel dál.

Václav, schmutiv husté, černé obočí, ani nehlesnul. Jen jím trhlo, a kolem rtů mu zacukalo, jako by se mu chtělo do úsklebků.

Nemýlili se ti, kdož říkali, že Kvirenc nezůstane vdovcem. To jest, on nechtěl zůstatí vdovcem, proto záhy začal se ohlížeti po druhé manželce. Nešlo to však zrychla. Kvirenc už nebyl svižný, hezký jonák, jakým býval, a také ho už dobře znali. Tu a tam ho odmítli, a mnohou zase, která mermocí chtěla se vdáti, tu zase on nechtěl. Nemínil si vzíti lecjakou, nehezkou, letitou.

Zatím mu záhy zašedlé vlasy hezky prokvetly a děvče dorůstalo. Nežli se nadál, měl sám nevěstu a mohl opravdu pomýšleti na svatbu. Sám se ženitby sice vzdal, ale dceri veselku strojiti — na to také nepomýšlel. O ženicha nebylo zle, toho si Frantina sama vyvolila. Nebylo také k němu daleko. Přes dvořeček, přes cestu.

Však právě proto! — Vaisarovu Josefovi dceru svou nikdy nedá!

Kdo znal Kvirence, ten věděl, že nemluví do větru a že vyplní to, co řekl. Vaisarovi to také věděli a Frantina také.

* * *

Každý z Kvirenců měl něco zvláštního, ale společné bylo všem, že s nejbližším sousedem svým se dobře nesnášeli. Dobrá vůle byla u nich vzácným kořením. Pro Vaisary neměli ji snad ani za špetku od děda až po vnuka.

Frantina byla dcerou otce svého, všecka byla po něm, po matce neměla ani žilky. Jediným toliko lišila se od otce, že jinak se dívala na ten Vaisarů dvůr. Kvirenc se kabonil, když stoje na záspi, mladého tam

uviděl. Frantíně se vyjasnilo. S počátku náklonnost svou tajila, a známost mladých lidí rostla v skrytě. Pak když vyšla na jevo, vzešla nad ní bouře — ne jedna, ale kolik a často.

Frantina hájila se, odporovala řečem otcovým, a ten, zapomenuv se někdy, dceru svoji bil, nic však nespravil. Častěji teď chodíval do vsi do hospody a pil více.

„Na koho bych šel? Na to douče?“ říkával.

Tak tři celá léta to trvalo, a čtvrtého, když Kvirenc opět jednou dceru svou soužil, rozkřikl se naposled u veliké zlosti:

„Klid se a nechoď mi ani na oči!“

Šla, ale na očích mu zůstala. U Vaisarků ji přijali. Stará Vaisarka, s kterou Josef, jediný syn, hospodařil, nic tomu nebránila, a tak za několik neděl vyšla svatba ze statku Kvirencova souseda.

Divná svatba! Ženich nemusil ani pro nevěstu, zrovna si ji vedl s sebou.

Každý myslil, když Frantina z domu uprchla, že starý bude tomu bránit, že půjde na faru, na úřad. Ale nešel ani na krok.

Když ho zastavovali a jemu říkali:

„No, jak, Kvirence — prý se ti dcera vdává. Pozveš-li nás na svatbu?“

Tu se po svém ušklíbl:

„Já svatbu, blázníš? Nemám dětí —“ a dost.

Když svatebčané přišedše z městečka za stůl zasedli, vyjížděl starý Kvirenc ze dvora.

„Aha, nechce ani vidět, ani slyšet!“

A hle, nevyjel daleko do polí, ale zrovna za stavením dal se do orání. Oře, oře, z dýmky odfukuje, a ze sousedova dvorce slyšeti šumné hlasy, smích, výskot podnapilých svatebčanů; teď také ženich s nevěstou vyšli na sad právě, jak starý Kvirenc

brázdu doorav, obrácel. Zastavil koně, stočil opraš s ruky a pozvedl pravici vysoko nad hlavu, jako by hrozil a klnul.

Kdyby ze sadu do jeho zachmuřené tváře a do sršících očí plných hrozivého temna i blesku bylo viděti, lekli by se novomanželé, jako se již zarazili nad tou pozdvíženou hrozící pravici.

Podvečer, když se svatebčané strojili do hospody k muzice, vyšel starý Kvirenc rovnou cestou tam, kam už kolik let schválně nezamířil: k bratrově chalupě. Martin právě kordinou louče dělal; v tom vstoupí bratr statecký, a jako by nic, jde k udivenému bratrovi a podává mu ruku.

„Co jsme si, odpusťme si! Jsme jenom dva, a víc nás není.“

Martin ruky své neodtrhl. Chvilku stáli mlčky proti sobě, pak povídá Martin:

„A co Frantina?“

Bratr, jako by neslyšev, odvětil:

„Přečkáš-li mne, půjdeš ty na statek.“

Tou dobou šla Vaisarova nevěsta z ruky do ruky, neboť sluší se, aby každý nevěstu provedl. — A tak všecka zardělá, s očima planoucima, nozdry šířic, v kole se točila, sotva dechu popadala a netušila, že tou chvílí tatík ji vydědil.

O této svatbě mnoho si povídali nejen po vsi, ale šlo to po kolátuře, a nikde ji nepochválili. Nejvíce ovšem starého Kvirence kárali, než jeho dcery se také málokdo ujal. To jí měli za zlé, že zrovna šla k ženichovi, že s ním se umluvila na takovém vzdoru, aby jen tatíka pozlobila. A ještě té svatby! Kdyby aspoň tiše časně ráno byli šli na oddavky, bez hluku a křiku, a to takovou slávu, tolik hostí, a muziku! Tu nebude velikého požehnání! Aby pak

mladá Vaisarka z nového statku tak neutíkala, jak z domova pospíchala!

Toto proroctví se nevyplnilo.

Frantině se u Vaisarů nezastesklo, a kdyby tam i spokojena nebyla, jistě by se nevrátila k otcovskému prahu.

Bylať Kvirencova.

III.

U Vaisarů všecko dobře chodilo. Mladí se snášeli a stará s „nevěstou“ nedaly si také nekalého slova. Jinak bylo se sousedem-otcem. — Mezi jeho statkem a Vaisarovým nebylo žádných plotů, jen vozová cesta tudy vedla, tak že bylo viděti ze dvora na dvůr. Teď jako by mezi nimi sáhodlouhá zeď vyrostla. Ani čeládka nesměla se stýkati. Potkal se na mezi, v polích tchán se zetěm, podívali se na sebe zamračeně a šli dále; potkala se dcera s otcem: dcera se ohledla, otec díval se pod sebe, a šli kolem sebe jako cizí, jako by v nich nebylo ani kapky jedné krve.

„Že ti lidé to tak vydrží —“ divili se mnozí.

„Ba že vydrží. Divu dost, že to jenom *tak* je.“

Jediné místo, kde se někdy setkali musili, aspoň čeládka jejich, byla stará studně, která stála skoro uprostřed trávníku mezi oběma statky, ale více na straně Kvirencově. Ze studně té opodál staré lipy brali od nepaměti Kvirencovi i Vaisrovi vodu, ať už mezi nimi jakkoli bývalo.

Teď se to také zvrátilo.

Jednou odpoledne přišla děvečka Vaisarova do světnice s prázdnými konvemi.

„Hospodáři, byla jsem pro vodu, a Kvirenc mne vyhnal od studně —“

Hospodář, jenž s čeledínem černil femeny, vyskočil zprudka se židle, podíval se z okna a pak povídá čeledínu:

„Vojto, jdi ty!“

Vojta šel, ale za chvílku se vrátil s takovou jako děvečka. Hospodáři to ani nemusil vyřizovati. Ten viděl všecko z okna. Teď vzal jednu konev sám a šel ke studni. Starý Kvirenc byl na dvorečku a kutil něco u vozu. Zetě si ani nevšimnul. Když však mladý hospodář nasadil do ucha konve bidlo, aby ji spustil, narovnal se starý jako prut, a obrátiv se, zvolal dosti klidně:

„Vaisare, nech toho!“

Žeť jako by neslyšel a spouštěl konev. Než ji však vytáhl, stál před ním Kvirenc. Jeho vráskovitá tvář hněvem sežloutla a z očí mu sršel oheň.

„Nech toho, povídám ti!“ ozval se podruhé zvolna, ale hlas se mu trásl.

„Studně je má jako vaše!“

„Studně je má, stojí na mém gruntě. Nač těch řečí — jdi a vícekrát ať se nikdo od vás neopováží sem přijít —“ A vylil mu nabranou konev.

„Oho!“ vzkřikl mladý muž a tvář mu zrudla do temna.

Začala váda a v tom Frantina vyběhla ze stavení. Nekonejšila, nemírnila ani muže, ani otce. Byla jen ženou, a jako by Kvirenc ani jejím otcem nebyl, obořila se na něj.

Zase měli lidé co povídat, jak se tam ti divoši u studně chytli, jak mladý Vaisar povalil k zemi starého Kvirence, a že by to byl sotva pořídil, kdyby mu žena vydatně nepomohla. Sáhlať na vlastního otce! —

To vyhráli Vaisarovi poprvé, ale pro vodu přece více nechodili. Nesměli; tolik si starý Kvirenc doká-

zal, a nevyvedl jim tím žádnou maličkost. Na zlíčské planince nebylo vody hojnost, ba často značná o ni nouze. Ty dva statky za vsí byly na tom nejlépe, majíce ve studni dobré, pramenité vody. Ve vsi byla jenom jedna, a ta ještě držela vodu nedobrou: — ostatní brali z potoka, jenž hezký kus za vsí v lese hrčel úžlabinou. Teď Vaisarovi musili buď až do vsi nebo do lesa, a na obě místa bylo daleko. Nastala jim nemalá potíže, neboť v domácnosti, ve chlívě, kde stálo několik kusů dobytka, spotřebovalo se vody hezký krapet.

Kvirenc hlídal svou studni jako poklad, a jen se ušklíbl, když mu bratr Martin, jenž nyní na statek někdy přišel, oznámil, že Vaisar zadal žalobu.

Zadal, ale páni tu jeho stížnost tak hned nevyřizovali, jak si přál.

Zatím utuhla země, pak napadlo sněhu a o vodu byla ještě větší nouze.

Co se u Vaisarů nalopotili, nežli jí na den navozili, a pak ještě aby s ní dělali jako s vínem nebo drahým olejem. Když pro vodu jeli nebo ji přiváželi, stál starý Kvirenc na záspi, odfukoval si ze své dřevěnky a jen se usmíval.

To Vaisara bodalo, ale ještě více jeho prudkou ženu. —

Nejednou ozvala se ze záspi Vaisarova statku hrozba i kletba; studnu však přece neotevřela.

S nastávajícím jarem přišlo vyřízení soudní, že studna je Kvirencova.

To přišlo zrovna v tu dobu, kdy Frantina byla v šestinedělích. Měla syna.

Mladý Vaisar, jenž na jisto čekal, že vyhraje, jak mu také jeho advokát sliboval, zuřil; žena mlčela, ale divně to v ní hrálo. Pak najednou zvolala:

„To nemůže být. Braň se a nepolevuj!“

Nechtěl se dáti — žaloval znova. Co mu to však zpomohlo, když nesměl pro vodu. Bylo jí zvláště nyní třeba. Po suchém jaru uhodila velká parna. — Všecko jen prahlo a země byla jako trn. Zle bylo na planince Studná ve vsi nestačila, potok ve strži lesní sotva vlhčil oblázky svého koryta. Lny, byvše sežehnuty, sežloutly, zbrunátněly, zakrnělé obilí bylo usušeno a hynulo ve vyschlé, rozpukané půdě. A těch hubených trávníků a palouků sežloutlé trávy beze vsi šťavy a svěžesti! Vítr jako by zatoulav se nemohl sem cestu najíti. Ani větríček nezafoukal, aby vedro umírnil; horký, jako mrtvý vzduch se tetelil a na temně modrém nebi nezjevil se ani mráček. Lesy tichy jako ve spaní; po jejich hřbetech nepolétl rychle, plaše ani jediný stín, a pod krovem jejich neozval se ani hlásek. Haluze visely k zemi a stín jejich na rozpáleném jehličí se ani nehnul. Jen silná vůně pryskyřicová naplňovala vzduch, jenž i tu byl horký.

Lidé ze vsi chodili jako v procesi ku Kvirencově studni, která všem stačila a pro všechny měla vody dost. Pro všechny, jen ne pro Vaisarovy. Lidé jdouce cestou slyšeli z Vaisarova otevřeného chléva chraptivý řev žíznlivého dobytka, jenž mdlobou sotva se oháněl před roji much, z úpalu slunečního naň se sypoucích.

Moudří napomínali Vaisara, aby se s Kvirencem smluvil a po dobrém dohodl. Odmítal všelikou radu, ale když již bylo zle, začal váhati a řekl ženě:

„Co myslíš, mám tam dojiti?“

Frantina se smála.

„Tedy přece *proso* —? Jdi si, ale já se té vody nenapiju, já bych se otráвила!“

Tim zradila muže, že nešel a raději se vypravil do sousední vsi pro vodu. Čeládka žehrala na selku, že je tak paličatá, a nemlčela. Lidé se o tom dově-

děli, co fekla, a jak už jsou přítelínkové, donesli to starému Kvirencovi. Hrozně ze zamračil, chvílku tml-
 ňel, pak jako pro sebe zahuhlal:

„Však ona se neotráví!“

* * *

Starý Kvirenc měl vnoučka, ale dosud, ač bylo děcko několik měsíců na světě, jak se patří ho ne-
 uviděl, neřku-li, aby ho jako dědeček pochoval, po-
 hladil, křížkem požehnal. Narodilo se, nic mu neřekli,
 křtili a také nevzkázali. Děcka pro něj nebylo, ač je
 občas někdy, ovšem z daleka spatřil, když s ním Fran-
 tina ven vyšla, nebo když ho chůva na dvoře cho-
 vala. Vídal ve strakaté peřince drobnou hlavičku,
 zahledl někdy, jak ručkama zatřepalo, slyšel, jak za-
 plakalo. Dělal, jako by neviděl, jako by neslyšel, a
 přece po něm pošilhával, přece naslouchal. — Pak
 již je začali nositi bez peřinky. Vídal vnoučka, an se
 povaluje na klíně staré chůvy, sedící na dvoře někde
 ve stínu, an leží na peřince v trávníku. Jinak ho ne-
 spatřil, a sotva by ho, kdyby někdo ve vsi mu jej
 ukázal, poznal.

Když tak někdy večer sám ve světnici sedě, nebo
 v noci nemoha spáti, na posteli přemýšlel o své ne-
 zvedené, zlé dceři, již ovšem dával vinu všecku, to
 ji ne za nejmenší provinění počítal, že mu své dítě
 ani neukázala, ani nevzkázala, že je má. Byť i sama
 nepřišla — což kdyby chůva — jen tak jako maně —
 viděl by v tom aspoň jiskru, ale tak ta dračice —

Zatím ta strašlivá parna nastala.

Starý Kvirenc už dlouho nespattřil svého vnou-
 čete. Snad pro to nesnesitelné vedro s ním nechodili
 ven. Ale nezeptal se.

Až jednou v noci, kdy seděl u otevřeného okna, a všecko kolem spalo, zaslechl mrtvým tichem dětský, bolestný pláč. Viděl, že u Vaisarů rozsvítili, viděl sem tam kmitající se stín — ale ten žalobný, dětský pláč neustával.

V tom sebou trhl.

IV.

Od Vaisarů vyšla nějaká ženská a mítila zrovna ke studni. Rychle vstal a vyšel ven. Měsíc svítil.

Starý Kvirenc stanul pod lipou u studně tvář v tvář své dceři. Již dávno tak zblízka se na sebe nedívali. Frantina měla hliněný džbán.

Chvili mlčeli oba. Starému se zdálo, že je nějak dcera přepadlá. Bývala plna, krev a mléko.

„Co tu chceš se džbánem?“ ptal se suše, ledově.

„Jdu pro vodu,“ odvětila sice dosti rozhodně, ale jindy by to snad jinak znělo.

„Hm, mohla bys se otrávit, a to já nechci.“ — Usmál se, až úsměv ten dceru bodl. Ale přemohla se.

„Sama nechci; máme vodu doma, ale ta je říčná, teplá, tu nemohu dát dítěti.“

„Tak, ty máš dítě — vida —“

„Nezdržujte mne, nechte mne nabrat.“

To již bylo mnoho, že Vaisarka *tohle* řekla.

„Počkej, studna je dosud má,“ a postavil se před studnu.

„Nechte mne, mé dítě stůně,“ vpadla mu prudce Frantina do slova.

„Tvé dítě!“ rozkřikl se Kvirenc. „Máš-li jaké! A máš-li, hanba dost, že o tom nic nevím.“

„Slyšíte, jak pláče,“ zvolala jako na trní.

Umkli, jako by oba naslouchali; bylo však ticho, ani hlásku kolem. Dítě stíchlo.

„Pro Boha, táto, ono již nemůže — je tak roz-páleno, žíznilo — což nemáte žádného srdce?“

„A mělas ty a máš ty srdce?“

V tom znova ozval se dětský pláč, slabší však nežli prve.

„Pusťte mne, vy necito!“ vykřikla mladá matka a jako zoufalá vrhla se na otce, aby jej od studně odstrčila.

„Oho, dceruško, chceš mne tu zase na zem po-valit?!“ trhl sebou, šmýkl Frantinou a v tom zařinčelo to u jeho nohou. Džbán vyletěl dceři z rukou a rozbil se na sta střepin.

Zarazil se; bylo mu, jako by někomu nůž do těla vrazil, jako by v zaslepenosti těžký zločin spá-chal. Dcera pronikavě vykřikla.

Opiraje se o dřevěné pažení studně, ztrnulým zrakem hleděl před sebe.

Dcera ubíhala ke statku, odkud zazníval dětský nátek. — —

* * *

Druhého dne po ránu děčko Vaisarovo skonalo. Jak to starý Kvirenc uslyšel, velmi se zarazil. Když malou rakvičku ze statku vynášeli, stál u svého okna. Hleděl za průvodem, až zmizel, a pak ještě se za dlouhou chvíli ani z místa nehnul.

„Hospodář je teď tak po dva dny jako pitomý,“ povídal pacholek děvečce.

Ale třetího dne ho ta „pitomost“ přešla. Roz-katil se tak, že div všickni ze stavení neutekli. Než netrvalo to dlouho a ta „pitomost“ ho znova napa-dla. Bylo to ještě těch dnů, co bratr Martin na prkně ležel. Tak z nenadání odešel na pravdu hoří! Porážel někde v Kněžnici lese na stráni buk a ten skotil se

tak nešťastně, že zasáhl nejmladšího Kvirence a povalil jej, že vícekrát nevstal. Václav mu vypravil pohřeb jako sedlákovi. Bratr Martin byl pod drnem, a „pitomost“ bratra jeho neopouštěla. Jen chvílemi se probíral ze svých myšlének, a tu se vždycky rozlítl až strach. To bývalo obyčejně v hospodě, kdež pije, křičival:

„Však nikoho nemám! Nemám dědice!“

Často také sedal u okna nebo na lávce venku u dveří a hleděl před se. — Viděl Vaisarů dvůr, po němž chodivala stará chůva, nosic ve strakaté peřince děcko; viděl jeho hlavičku, viděl, jak ručkama třepetá. — A zase tam v trávníku peřinka a na ní košilaty klučina, nožky zvedající. — V tom jako by se ozval žalostný, dětský pláč, a slyš! — to nádoba o zemi cvakla a již je džbán na sta kusů! — Toho nemohl slyšeti. Rychle vstal a rychleji ještě odcházel.

* * *

Za krátký čas po té přišlo Vaisarům i Kvirencovi rozhodnutí soudní. Kvirenc prohrál. Shledáno, že Vaisar má dobré a plné právo na studnu, ta že jeho je a ne Kvirencova. Jindy by snad starý sedlák do stropu byl vyskočil a se rozzuřil. Tentokráte však přijal tu zprávu dosti klidně. Ušklíbl se jen a řekl:

„Ještě není všemu konec. Teď teprve začnu já!“

Patrně myslil na další proces. Rozhněval se však a rozlítl, když mu donesli, jak se Vaisar raduje, jak žena jeho zvolala:

„To má za to, že mně dítě zabil! Ať mně přijde starý plesnivka ke studni, ani polk vody, ani krůpěj nesmí si vzít, a kdyby mně před očima žizni umíral!“

To mu řekli v hospodě, a tu všecek rozjštěn hrozil:

„Ještě mně od studně nevyhnali a nevyženou. Ještě ji nemají a nebudou ji mít, to povídám já — Kvirenc!“

Zůstal dlouho do noci. Když ráno mu šel pacholek říkat o oves, který mu večer neuchystal, nezastal ho ve světnici. Postel byla netknuta. V tom slyšel venku vykřiknutí. Vyběhne a vidí, že děvečka Vaisarova stojí u studně a všecka vyděšená křičí. Když se kolem ní sběhli, sotva z ní slova dostali.

„Někdo — tam — je —“ ukazovala na studnu. Nechtěli ani uvěřit. — Ale hledali pak, a vytáhli — starého Kvirence.

Všude se toho zděsili, nejvíce ovšem u Vaisarů.

„Kvirenc mnoho pil, a když se vracel, spadl do studny,“ vysvětlovali mnozí.

Ale leckdos zakroutil hlavou a pravil: „Byl to Kvirenc!“

Co bylo Vaisarům platno, že vyhráli?

* * *

Frantina více děti neměla. S ní vymřel ten divý rod Kvirencův.

Starou studnu, v níž zahynul poslední Kvirenc, zasypali. — —

